

edició especial
nadal2010

L' cristià

Revista del Llibre Infantil i Juvenil

Consell Català
del Llibre
Infantil i Juvenil

Alguna cosa per celebrar

Fa uns dies, un jove pare de família em va explicar que aquest mes l'ascendien a la feina, i va acabar amb aquestes paraules: PER FI ALGUNA COSA PER CELEBRAR, ARA QUE S'ACABA AQUEST MALEÏT ANY.

El seu comentari casual em va obligar a pensar com havia quallat en tots nosaltres el desànim d'aquest any 2010, ple de desastres naturals, crisis econòmiques i atur, decepcions polítiques, incomprensió intercultural, amenaces, i més crisi econòmica, de la qual no acabem de sortir. I vaig decidir que miraria de viure aquestes festes de Nadal, aquesta fi d'any, i sobretot l'anunci de Cap d'Any amb una alegria encomanadissa.

Entraré a la llibreria del meu barri i compraré un llibre

per a cadascuna de les persones que estimo, començant per tots els nens i nenes, adolescents i joves que poblen la meua família i la família dels meus amics. Perquè no és just que ens robin la il·lusió de tenir una cosa per celebrar, però encara és menys just si pensem en els petits. Un llibre no és car, ni és un regal exagerat per a aquests temps. Ben al contrari, és humil podríem dir i, no obstant això, quanta alegria pot donar: un conte repetit cada nit, una il·lustració que es copia amb anheli, una novel·la que es guarda sota el coixí. Són moltes hores felices per tan poc... I sí, senyores i senyors, jo almenys crec que ningú no m'amargarà el Nadal i que per fi celebraré alguna cosa!

Reina Duarte. Vicepresidenta del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT)

El Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) ha fet el lliurament dels Premis Faristol, uns premis honorífics, de to humorístic, que s'atorguen a aquelles activitats que fan persones, entitats o institucions per fomentar el llibre infantil i la lectura.

Premi «DRAWING CORNER»

als organitzadors de la 1a Trobada d'il·lustradors al carrer. Sant Jordi 2008 a la vil·la de Gràcia.

Premi «RAMPATAPLAM»

als organitzadors de la 1a Festa dels Lectors de *Cavall Fort*.

Premi «CRISI, QUINA CRISI?»

als tres Reis d'Orient per haver portat més llibres que mai a tots els infants.

Premi «STARGATE»

a Caixa Manresa per l'exposició «Territoris fantàstics de la literatura infantil i juvenil.»

Premi «QUI CERCA TROBA»

a la ciutat de Mollerussa per la seva aposta per la Literatura Infantil i Juvenil i la Lectura.

Premi «A TOT RISC»

a l'editorial Combel per la gosadia en l'edició d'un tipus de llibre que fins ara només era d'importació.

Premi «ERASMUS»

al Goethe Institut per ajudar-nos a descobrir autors de literatura infantil i juvenil alemanys.

Premi «APANEMITOTS»

a l'Associació d'Editors del País Valencià pel cicle de conferències sobre la importància de llegir a casa: ESCOLA DE PARES I MESTRES PER A LA LECTURA.

Premi «BLOGLIJ»

al blog DARABUC (<http://darabuccatala.wordpress.com/>) per la seva difusió de la literatura infantil i juvenil.

Premi

«ELQUENOTROBISAQUÍ ENLLOCHOTROBARÀS»

al blog (<http://jimboti.blogspot.com/>) del grup BibBotó, grup de treball de Biblioteques Infantils i Juvenils del COBDC, per la creació d'una base de dades de LIJ sumament completa.

Premi «SENSACIÓ DE COLORS»

al blog Dibuijamunconte (<http://dibuijamunconte.blogspot.com/>) Per la seva difusió tant de la tasca i trajectòria dels il·lustradors com de la il·lustració de LIJ.

Premi «TARARÍ DIGITAL»

al blog L'elefant trompeta (http://blocs.gracianet.cat/elefant_trompeta/) per mimar especialment els nostres il·lustradors.

Premi «POTA DE CABRA»

a la llibreria ABRACADABRA per la gosadia de muntar un negoci especialitzat al cor de Ciutat Vella i per la importació de llibres infantils de referència.

Premi «CAVALL BERNAT»

al programa Bruc Lector en el cinquè aniversari de la seva implantació.

Premi «POLIGLOTA»

a la Maite Carranza per la traducció a 22 llengües —de moment!— de la seva trilogia *La guerra de les bruixes*.

Premi «EPATÉLEBURJUÀ»

a la Mediateca de Perpinyà pel seu programa de foment de la literatura infantil catalana.

Un llibre:

el millor regal per a aquest Nadal...

a b c d e f g h i j k l m

Tàtil, molt visual, fàcil d'utilitzar...
ideal per a petits lectors

BLACKWOOD, Freya. *A l'Eli li encanta donar.* Barcelona: Intermón Oxfam, 2010.

Els primers contes

Un àlbum il·lustrat molt tendre que gira a l'entorn del fet de donar i rebre, a través d'una nena a qui agrada molt fer regals...

BOND, Michael. *Un ós anomenat Paddington.* Il·lustr. Peggy Fortnum. Barcelona: Viena, 2010 (El Jardí Secret; 3).

Els primers contes

Després de Zinnik i Moravia, l'editorial Viena recupera aquest clàssic infantil anglès. Paddington és un ós a qui sempre passen coses, un personatge que podeu descobrir als més petits i que els acompanyarà al llarg dels anys.

IMAPLA. *El Rey del Mar.* Barcelona: Océano Tra-
vesía, 2010.

Per als més petits

L'autora catalana fa un homenatge al clàssic de Leo Lionni *Neda-que-neda*, en una nova versió, on els peixos del mar es disputen la corona de rei.

JANOSCH. *Oh! Que bonic és Panamà!* Barcelona: Hipòtesi, 2010.

Primers lectors

Feliç reedició d'un clàssic de la literatura infantil, que explica el viatge que van emprendre el petit Tigre i el petit Ós fins a Panamà. O com a mínim, fins a un lloc que s'hi assemblava molt! Imprescindible.

ORAM, Hiawyn. *En Ferran Enfadat.* Il·lustr. Sa-
toshi Kitamura. Barcelona: Ekaré, 2010.

Els primers contes

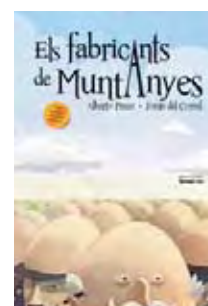
Reedició d'un clàssic que mostra com pot arribar a ser de destructiu un infant quan està enfadat!

PACOVSKA, Kveta. *Uno, cinco, muchos.* Madrid: Kókinos, 2010.

Per als més petits

Comptar de l'1 al 10 pot convertir-se en una experiència ben artística si ho fem amb aquest llibre de l'autora txeca Kveta Pacovska.

PÉREZ, Alberto. *Els fabricants de Muntanyes.* Il·lustr. Jorge del Corral. Barcelona: Animallibres, 2010.

Els primers contes

Obra guanyadora del Premi Lazarillo 2009, aquest àlbum explica la veritable naturalesa de les serrallades. De muntanyes, res de res, sinó que es tracta de gegants adormits!

WORMELL, Cris. *Feres ferotges!* Barcelona: Jo-
ventut, 2010.

Els primers contes

Un àlbum molt divertit per parlar de la por, a través de grans il·lustracions que mostren la part més dolça i innocent dels animals ferotges.

Una font inesgotable d'experiències, amb anys d'història que n'avalen la qualitat, per un preu irrisori...

BONDOUX, Anne-Laure. *Temps de miracles*. Barcelona: Baula, 2010.

Juvenil

De l'autora de *La tribu* (Bambú), una història de supervivència d'un infant de set anys que fuig de les guerres del Caucas amb l'esperança d'arribar a França. Una narració sobre la clandestinitat, la immigració, però també sobre l'amistat i l'esperança...

KELLEY, Jacqueline. *L'evolució de la Calpúnia Tate*. Barcelona: La Galera, 2010.

Juvenil

Precedida del seu èxit en l'edició castellana, arriba ara en català la història entranyable d'aquesta petita naturalista del Texas del principi del segle xx, la Calpúnia Tate.

KINGSOLVER, Barbara. *Arbres de mongetes*. Barcelona: Bridge; La Galera, 2010.

Juvenil

Primera novel·la de l'autora del *best-seller* mundial *La Bíblia de l'Arbre del Verí*. Un llibre protagonitzat per la jove Missy Greer, que un dia lloga un cotxe i comença un viatge iniciàtic, lluny del seu Kentucky natal.

LEE, Suzy. *Sombras*. [S.l.]: Barbara Fiore, 2010.

Els primers contes

Una nova proposta de l'autora de *La ola*, aquesta vegada convidant infants i adults a jugar amb les ombres. Un llibre molt ben editat i suggerent.

MOEYAERT, Bart. *Atreveix-te amb tres*. Il·lustr. Artur Laperla. Barcelona: Cruïlla, 2010.

A partir de 7 anys

Tres contes curts protagonitzats per uns infants que han de prendre decisions que no sempre són fàcils. La Rosie no sap si obrir una carta que no és per a ella. En Tom ha discutit molt amb la seva mare. I la Marta està farta que a l'escola una altra nena li faci la guitza.

ROSENSTIEHL, Agnès. *Mariona de Llimona i les quatre estacions*. Barcelona: La Galera, 2010.

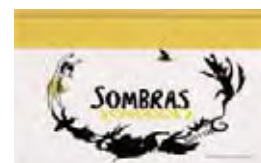
Els primers contes

Una introducció al còmic per a infants molt petits. Històries de quatre vinyetes, amb una mínima seqüenciació, protagonitzades per una nena que ens ajudarà a visualitzar el pas de les estacions. També han editat un altre còmic per a petits: *Beni i Peni*. De mentida, de Geoffrey Hayes.

TURKOWSKI, Einar. *El pastor, les ovelles, el llop i el mar*. Barcelona; Madrid: Libros del Zorro Rojo, 2010.

Primers lectors

Una petita joia de gran bellesa formal, amb les il·lustracions detallistes i enginyoses de l'alemany Einar Turkowski, que ens fa reflexionar sobre el sentit de la vida a través de l'existència d'un pastor-inventor d'ovelles.

no p q r s t

Ideal per jugar, imaginar i sobretot per compartir...

ALCÁNTARA, Ricardo. *Les il·lusions del Mag*. Il·lustr. Gusti; Enigmes. Àngels Navarro. Barcelona: Bambú, 2010 (Enigmes).

Primers lectors

Nova col·lecció que barreja la narració amb alguns petits enigmes integrats dins el mateix argument del llibre. El segon títol, *El tresor d'en Barbablava*, d'Àngels Navarro i Mariona Cabassa, presenta força més dificultat pel que fa als enigmes que no pas el primer.

GRAVETT, Emily. *Un problema de conills*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

Primers lectors

Un nou llibre sorprenent i divertit d'aquesta autora anglesa a qui agrada sempre jugar amb els formats. Aquesta vegada, el llibre té forma de calendari i planteja un problema matemàtic a través de la reproducció dels conills.

MELVILLE, Herman. *Moby Dick*. Il·lustr. Joëlle Jolivet. Barcelona: Cruïlla, 2010.

A partir de 12 anys

Malgrat que l'adaptació d'una obra com *Moby Dick* pugui despertar certa controvèrsia, és impossible quedar-se indiferent davant les estampes desplegable imitant el gravat antic que Joëlle Jolivet ha creat en aquest *pop-up*.

NAVARRO, Àngels; BONJOCH, Eloi; PUIG, Miquel. *El llibre de laberints més gran del món*. Barcelona: Estrella Polar, 2010.

Per a totes les edats

Un llibre-joc extraordinari, amb fotomuntatges de grans dimensions i amb una edició molt acurada. Gràcies a la divisió de cada un dels fulls en tres parts, els laberints de cada pàgina poden modificar-se fins a 1.728 vegades!

NORDQVIST, Sven. *On és la meva germana?* Barcelona: Flamboyant, 2010.

Primers lectors

L'editorial Flamboyant recupera algunes obres de l'escriptor i il·lustrador suec Sven Nordqvist. Entre elles, destaca aquest àlbum: un joc visual de gran format que convida a perdre's per entre les seves pàgines.

PITTAU & GERVAIS. *Ocells*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

Per a totes les edats

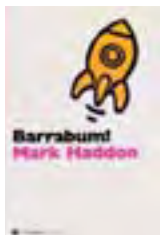
Una segona part del llibre que els autors ja van editar amb el títol *Animals*. Un llibre-joc de coneixements, de gran format, amb una edició molt acurada i de gran bellesa.

TULLET, Hervé. *Un llibre*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

Els primers contes

Amb la seva visió lúdica de sempre, Hervé Tullet ha fet un llibre que sembla riure's dels primers aplicadors per a iPad i iPhone que es troben en el mercat. Prem els punts, inclina el llibre, pica de mans...

Sense piles, sense bateria... només es connecta amb les nostres emocions...

AUSTEN, Jane. *Orgull i prejudici*. Barcelona: Bambú, 2010 (Clàssics Universals).

Juvenil

S'afegeix a la col·lecció de clàssics una de les narracions d'amor més potents de la història de la literatura universal. Un text que potser no ha arribat prou al públic jove i que de ben segur el pot atrapar.

BENOÎT, Jacques. *La noche de la visita*. [S.l.]: A buen paso, 2010.

A partir de 7 anys

L'autor francès signa una versió molt estripada i divertida d'un fragment poc explorat del conte de la Caputxeta: just el moment en què el llop truca a casa l'àvia.

BOUGAEVA, Sonja. *Dues germanes tenen visita*. Barcelona: Takatuka, 2010.

Primers lectors

Seguint la línia de l'editorial, aquest àlbum presenta, a través de la senzillesa i l'humor, el xoc entre dues maneres diferents de viure i la dificultat, de vegades, de trobar punts d'entesa.

BURGAS, Àngel. *L'ocupant*. Madrid: Oxford University Press, 2010 (L'Arbre de la Lectura).

Juvenil

Una nova història de l'autor de l'esplèndida *Una cançó per a Susanna*, que comença com un relat clàssic de joves d'institut però que, a poc a poc, es va transformant en una novel·la més incòmoda, amb un rerefons social i alguns interrogants que cal respondre.

RUSHDIE, Salman. *Luka i el Foc de la Vida*. Alzira: Bromera, 2010.

A partir de 12 anys

Bromera aposta pels seus èxits anteriors. Per una banda, continuen les aventures del narrador Rashid iniciades amb *Haroun i el mar de les històries*. I per l'altra, també tornen les investigacions paral·leles de la mossa d'esquadra d'Andreu Martín: *Wendy i l'enemic invisible*.

TÀSSIES. *Noms robats*. Barcelona: Cruïlla, 2010.

A partir de 9 anys

Tàssies firma el text i les il·lustracions d'un llibre que no deixa indiferent. L'assetjament escolar mostrat a través d'un àlbum impactant, que a la darrera pàgina t'obliga a prendre partit.

Tres contes de Nadal. Adapt. Anna Gasol. Il·lustr. Mariona Cabassa; Valentí Gubianas; Carles Arbat. Barcelona: Baula, 2010.

A partir de 7 anys

Tres textos nadalencs amb un to i una ambientació ben diferents, signats per autors tan clàssics com: H. C. Andersen, K. Grahame i A. P. Txèkhov. El llibre té la riquesa de presentar conjuntament el treball de tres il·lustradors.

u v w x y z

Manejable, sense descàrrega (si exceptuem la d'adrenalina), amb múltiples nivells de lectura i moltes opcions d'aventura per escollir.

COLIN, Fabrice; RUAUD, André-François. *L'enciclopèdia dels monstres. Cròniques del món fosc*. Il·lustr. Miguel Coimbra; Nicolas Fructus; Mathieu Leyssenne. Barcelona: Edebé, 2010.

A partir de 12 anys

Diari de ruta del jove William, de disset anys, on recull informació de totes les criatures estranyes i monstruoses que troba durant el seu viatge al llarg del món fosc.

FUNKE, Cornelia. *Reckless. Carn de pedra*. Barcelona: Estrella Polar, 2010 (L'Illa del Temps; 37).

Juvenil

Els seguidors de Funke estan de sort. L'autora alemanya de literatura fantàstica per excel·lència enceta una nova trilogia. La lluita contra la màgia negra els espera a l'altra banda del mirall. Us sona?

GAIMAN, Neil. *El Cementiri sense làpides i altres històries negres*. Barcelona: Estrella Polar, 2010.

A partir de 12 anys

Recull d'onze contes de l'autor de *Coraline* i *El llibre del cementiri*. Històries de temes ben diferents però amb el segell propi de l'autor: més o menys terrorífiques, fantàstiques, amb cert to d'humor i, per sobre de tot, sorprenents.

HADDON, Mark. *Barrabum!* Barcelona: La Magrana, 2010 (L'Esparver).

A partir de 9 anys

El conegut autor d'*El curiós incident del gos a mitjanit* signa aquesta aventura de dos nois que descobreixen un estrany complot contra el planeta. Gràcies a la reedició del fons de la col·lecció L'Esparver, tornen a circular en català grans obres d'autors com Roald Dahl, J. R. R. Tolkien, Gerald Durrell, etc.

KÄSTNER, Erich. *Emili i els detectius*. Il·lustr. Walter Trier. Barcelona: Anmallibres, 2010.

A partir de 9 anys

Reedició d'un clàssic modern de la literatura infantil. L'Emili i una colla de nois detectius busquen els lladres que li han pres els diners mentre viatjava en tren, camí de Berlín.

LAMBECK, Silke. *El retorn del Senyor Silvestre*. Il·lustr. Karsten Teich. Barcelona: Takatuka, 2010.

A partir de 9 anys

Mentre l'exigent jurat infantil del Premi «Atrapallibres» llegeix *El senyor Silvestre*, arriba una segona part de les aventures d'en Maurici i aquest seu veí tan especial...

PEACOCK, Shane. *Mort en l'aire*. Barcelona: Castellnou Edicions, 2010.

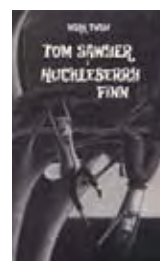
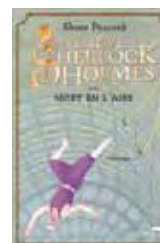
A partir de 12 anys

Després de *L'ull del corb*, es publica una segona novel·la de la col·lecció de les aventures adolescents del famós detectiu londinenc Sherlock Holmes. Aquest cop, el jove investigará la mortal caiguda d'una estrella del trapezi.

TWAIN, Mark. *Les aventures de Tom Sawyer. Les aventures de Huckleberry Finn*. Il·lustr. Meritxell Ribas Puigmal. Barcelona: La Galera, 2010.

A partir de 12 anys

Per commemorar el centenari de la mort de l'autor, l'editorial ha editat un pack amb dues de les seves obres més emblemàtiques, especialment il·lustrades per a l'ocasió seguint la tècnica del *grattage*.

En Massagran,

Caterina Valriu.
Professora de la UIB
(Universitat de les Illes Balears)

100 anys després

Si aneu a Itàlia, trobareu imatges d'en Pinotxo pertot arreu: als *souvenirs*, a les llibreries, a les gelateries... Si aneu a Anglaterra, trobareu l'Àlicia o en Peter Pan a cada cantonada. A França, el Petit Príncep o Babar als aparadors de qualsevol botiga, als segells, als anuncis, i no en parlem, d'en Tintín a Bèlgica... I a casa nostra? En Massagran? Qui és, aquest? Us ho demanaran els alumnes universitaris, els de secundària, els de primària. No els sona de res, o els sona una mica... Penso que en Massagran té totes les característiques per ser el personatge emblemàtic de la literatura infantil catalana, només li falta una cosa: la nostra voluntat de lectors. Dels qui llegim i dels qui fem llegir. Enguany en Massagran fa 100 anys. Una bona oportunitat per a posar-lo en el lloc que li pertoca, amb un esperit obert que sàpiga trobar-li un espai entre els lectors d'avui.

La gènesi del llibre és semblant a la d'algun dels clàssics citats. J. M. Folch i Torres rebé la proposta de l'editor Bagunyà d'escriure una novel·la infantil per a la «Biblioteca Patufet», que seria publicada per capítols. Ell respongué que ho intentaria, però que no estava segur de sortir-se'n. L'editor hi devia confiar plenament, perquè quan l'autor just tenia 60 pàgines escrites ja se'n publicà el primer capítol. Era el maig de 1910 i aquell seria l'inici d'una col·laboració llarga i fructífera, i de la fama que assoliria Folch i Torres com a escriptor. El text s'editava en forma de fulltò setmanal. Amb aquest sistema de lectura popular el nostre autor arribà a publicar més de setanta novel·les, entre les quals cal citar una segona part titulada *Noves aventures d'en Massagran*. També *Pinotxo* a Itàlia es publicà per capítols, i *William Brown* a Anglaterra en forma d'històries en una revista. *Le petit Nicolas* a França, i *Celia* i *Manolito Gafotas* a Espanya apareixien en suplement de premsa. En totes aquestes obres l'autor podia conèixer les opinions del públic i ens consta que les opinions dels lectors podien orientar o modificar la trajectòria dels arguments. La interactivitat creador-

consumidor, doncs, no és una cosa que s'hagi inventat en l'era digital, ja existia segles enrere i sempre ha existit en la literatura oral.

Folch i Torres esdevingué l'escriptor més conegut de Catalunya i se'l considera l'introduïdor de la novel·la juvenil d'aventures. La seva narrativa es construïa sobre un esquema eficaç, que facilitava la comprensió d'un públic popular: un personatge jove en el paper d'heroi que aconsegueix superar els obstacles per aconseguir l'objectiu altruista plantejat. Al seu costat, un personatge secundari que a vegades aporta una pinzellada còmica. I al final, l'objectiu aconseguit i, potser, l'amor. Hi ha unes coordenades d'espai i temps molt variades, una galeria de secundaris diversos i un assortiment d'anècdotes que donen varietat a les trames. I sempre un referent: Catalunya, lloc d'on es parteix i al qual es torna, i en el qual hom pensa mentre n'és lluny.

Les extraordinàries aventures d'en Massagran, però, s'allunya un poc d'aquest esquema perquè és una novel·la de les qualificades com a festives, que són les narracions més còmiques de l'autor, les que busquen l'entreteniment del lector. I en Massagran ho aconsegueix: l'acció trepidant, els diàlegs delirants i els jocs de paraules, el llenguatge inoblidable dels Kukamuskés —una troballa encertadíssima de l'autor—, el contrast entre les diverses percepcions de la realitat dels personatges... En conjunt, el llibre enganxa el lector —especialment a determinades edats— i fa que, un cop llegit, en Massagran passi a formar part del nostre imaginari. En el seu moment, el llibre assolí un èxit extraordinari, el primer èxit de la literatura infantil i juvenil catalana de cara a l'exterior, atès que va ser traduït al castellà amb el títol d'*Aventuras extraordinarias de Noteapures* —devia ser perquè en Massagran es troba capítol a capítol amb un munt de situacions *apurades*— i a l'italià com a *Avventura straordinaria di un ragazzo catalano*, un bon títol per donar a conèixer el nostre petit país.

Hi haurà qui trobi que el llibre de Folch i Torres no resisteix una lectura «políticament correcta» i probablement és cert. Posats a trobar-hi problemes, no és gaire difícil detectar-hi un cert «imperialisme d'estar per casa», carregat de bona fe i una dosi considerable de paterna-

lisme. Però això no n'invalida una lectura actual, ans al contrari. És quan detectem aquests plantejaments en els llibres que llegim que en podem parlar amb els lectors d'avui, i intentar fer-los entendre com eren les coses fa cent anys, i reflexionar sobre si han canviat gaire o no avui dia. I aquesta observació ens porta a un altre tema: la recepció actual d'aquesta obra. A Catalunya la vigència del relat arribà fins a la Guerra Civil, però després s'esllanguí. En els anys vuitanta, però, tot coincidint amb la represa de la literatura infantil i juvenil catalana, es començaren a publicar els àlbums de còmics, amb guions de Folch i Camarassa i dibuixos de Madorell que enllacen amb les il·lustracions originals de Junceda de la novel·la. Aquests àlbums rellançaren el personatge mitjançant un gènere popular. Els còmics passaren posteriorment a un altre format: els dibuixos animats. El 2003 varen ser emesos per televisió i això significà un nou rellançament d'èxit. L'any 2000, l'Editorial Casals va fer una edició acurada del llibre per commemorar els 50 anys de la mort de l'autor. La temporada 2005-2006, el Teatre Nacional de Catalunya n'estrenà una versió teatral de Joan Castells, amb èxit de públic.

En Massagran continua entre nosaltres amb nous formats que l'actualitzen tot respectant-ne l'essència. Però encara som lluny de la fama dels Pinotxos, les Àlicies i els Peter Pan, entre altres coses perquè la vareta milionària de Walt Disney no l'ha descobert (no vull dir amb això que sigui *desitjable* que el descobreixi). Potser no és aquest el camí, atès que aquests personatges han estat devorats per la seva pròpia fama i gairebé ningú ja no els llegeix, sinó que simplement els identifica amb el referent *Disney*. En Massagran a casa nostra ha de ser llegit i fruit, compartit i reconegut, no esdevenir una icona buida i rendible econòmicament, sinó una obra de referència viva, que ens doni arrels i ens faci somriure encara avui, 100 anys després. **Ike permolts da nys, Mas sa gran!**

L'efecte hipnòtic de les cobertes

Lara Toro. Editora

Què tenen algunes cobertes de llibres que ens atrauen...

Es un amor a primera vista. L'ha captivat d'entre una pila de companys que, com ell, proven de cridar la teva atenció. L'agafes, te'l mires amb més deteniment, i aquest procés d'atracció et porta a descobrir-ne l'interior, a saber què amaga o de què et vol fer partícip. És la màgia dels llibres.

Què tenen algunes cobertes de llibres que ens atrauen amb força i ens deixen admirats? De qui és el mèrit? De la persona que l'ha escrit? De la persona que ha pres la decisió de publicar l'obra? El tenen la il·lustració o la fotografia que s'ha encarregat o escollit per a la coberta? O és cosa de la persona que l'ha dissenyat, amb la voluntat de sintetitzar totes aquestes expectatives?

El dissenyador és el lampista dels productes

Un professor universitari un cop va fer una definició del disseny molt eloqüent: «El dissenyador és el lampista dels productes.» No sols els ha de configurar per donar-los una utilitat, sinó que, a més, l'usuari no acceptarà una potineria qualsevol com a resultat final.

Decideixo traslladar totes aquestes disquisicions a l'escenari del crim. Allà on una obra serà l'escollida i les altres quedaran condemnades a provar sort amb el següent passavolant. Em planto, doncs, en una llibreria d'aquelles que encara es poden permetre el luxe de tenir molts volums en dipòsit. M'hi he citat amb un dissenyador.

«De vegades el disseny va tant per endavant, és tan innovador, que no connecta amb el públic», em diu tan bon punt ens endinsem a la llibreria. He triat bé: és d'aquells dissenyadors que no aprofiten l'encàrrec per fer la seva gran creació artística, sinó que són conscients que formen part d'un engranatge i que s'hi han d'adaptar, aportant-hi el millor de les seves aptituds.

Cobertes per a adolescents

Ens plantem davant dels llibres adreçats a adolescents. Aquí, cada novel·la (o cada saga) té les seves peculiaritats. Però el «seguidisme», la moda, són fonamentals en com es presenten aquestes obres. Som al gran *boom* de l'estètica gòtica. La de *Retrum*, de *Reckless*; la de Stephanie Meyer. L'adolescent s'acosta a allò que està acostumat a veure.

Al costat d'aquesta moda estètica, indubtablement lligada al cinema (allunyar-se'n seria un error), continuen ocupant un espai important les *Memòries d'Ildun*, tot un mèrit en un context on la novetat camufla les bones obres. L'aposta que es va fer per la saga de Laura Gallego, que es va iniciar el 2004, va ser meditada però arriscada. Els editors sabien que tenien entre mans un material molt bo, que podia captivar els joves àvids de lectura. Conscients d'aquests valors, van posar tots els mitjans perquè el primer volum ocupés un lloc destacat a les llibreries. Les cobertes, molt treballades, amb l'ús de la sempre recurrent cinquena tinta platejada, en aquest cas van ser molt encertades i van contribuir al que es proposaven.

Aquest cas és ben diferent de *Carta al rei*. Una coberta cuidada, de colors càlids, elegant (segons el meu gust, és clar). Què hi fa aquest llibre, enmig de la negror gòtica? És evident que aquesta diferència és intencionada: editor i dissenyador han arribat a aquest acord, conscients que l'adolescent també sap valorar i gaudir amb la diferència.

La coberta dels best-sellers, que tenen que no tinguin...

Entre els vuit i els dotze anys triomfen les sèries: d'aventures, d'intriga, de màgia, de futbol... El disseny hi té un paper fonamental: marca la pauta perquè el lector, amb la simple vista del lloc, detecti el Bat Pat, la Tina Superbruixa o la Tribu de Camelot que té pendent de llegir.

L'interior no compta. El que compta és connectar amb la història. Rectifico: va deixar de comptar fins que va aparèixer Geronimo Stilton, que es va carregar totes les normes que diuen que l'infant que comença a llegir necessita claredat i regularitat. Les històries del rosegador tenen un nivell de lectura i un vocabulari elevats. Però això no atemoreix els lectors més immadurs. Aquests també s'hi atreueixen, gràcies als canvis tipogràfics i de color que trenquen amb la reixeta bàsica del text d'interior.

Ara tothom dona per descomptat que Stilton és una gran troballa. Però la Marta Vilagut (una gran editora de qui he après grans coses de l'ofici, i em sembla que no en

sóc l'única) va estar ben bé tres o quatre anys picant pedra per aconseguir que es valorés això que avui és un autèntic fenomen.

Posem-ne un altre exemple. La Marta Vilagut també és la culpable de la reconversió estètica que va tenir la versió en català de Harry Potter, quan ja se n'havien editat les tres primeres parts. L'editorial que en va publicar el primer volum, el de *La pedra filosofal*, el va incloure en la col·lecció de narrativa juvenil de "L'Odíssea". Quan ja n'havia sortit el segon volum, els lectors que hi estaven enganxats ja feien el compte enrere per tenir-ne a l'abast el tercer. A ningú, abans del tercer volum, no se li va acudir de treure la saga Harry Potter fora de la col·lecció perquè els seus llibres tinguessin l'estètica que s'havia fet mundialment famosa.

La diferència, l'originalitat, és el gran repte de l'editor per fer-se veure entre l'allau de llibres que omplen les taules de novetats. Veig l'*Expedit Joshua*, amb la seva funda de plàstic fluorescent, i recordo quan hi vaig ensopegar en una Fira de Bologna de fa un parell o tres d'anys. Aquella era la gran aposta d'Scholastic, i saltava a la vista en el seu gran estand del pavelló de les editorials angleses i americanes. D'entrada no calia llegir l'*Expedit Joshua* ni saber-ne l'argument: era clar que aquell era un esquer a importar. I tot, per una «simple» funda de plàstic fluorescent.

Aquestes coses no s'han de perdre de vista, perquè com a professional és molt fàcil deixar-se portar pels gustos personals. Si jo ho fes, sempre apostaria per l'exquisidesa francesa abans de fer-ho pel mal gust americà. Ara bé, sovint hem de deixar de banda l'exquisidesa. «Inculcar el bon gust és arriscar-se a no vendre, perquè el públic no et segueix», puntualitza el dissenyador que m'acompanya. Sí, és evident que això passa. I que no deixa de sorprendre.

Un exemple que il·lustra aquesta contradicció és *El peix irisat*. Tots els meus respectes per la història d'aquest peix que té una escata platejada (heus aquí un exemple tòpic d'ús de la cinquena tinta). Tots els meus respectes per un conte (ara ja en són més d'un, perquè aquests èxits s'han d'esprèmer tant com es pugui) que no descobreix res que no hagi estat escrit. Tots els meus respectes per l'editor que va decidir apostar-hi. Jo no m'hi hauria decantat mai. I val a dir que com a mare he claudicat: la meua filla n'és una fervent seguidora.

Dissenyador i jo sortim de la llibreria fent-nos la mateixa pregunta amb què hi hem entrat: què fa que una coberta sigui més atractiva que una altra? És un d'aquells grans misteris que, com els *best-sellers* espontanis, continuen meravellant totes aquelles persones que treballem al voltant del llibre. Però segurament si en traguéssim l'entrellat, la nostra feina no seria tan màgica i, ni molt menys, tan apassionant.

Gemma Mulet. Docent

Maria Barbal

25 anys de *Pedra de tartera*

Enguany es compleixen 25 anys de la primera edició de *Pedra de tartera*. Per celebrar-ho, compartim una estona amb l'autora, Maria Barbal, una dona d'una franquesa i naturalitat excepcionals.

– Pedra de tartera va ser publicada en una edició juvenil; pensaves en aquest públic mentre l'escrivies?

No, no; en absolut. Jo no pensava en cap públic. Ni juvenil ni de cap altra mena. De fet, és una obra sorgida per una necessitat d'expressar uns fets.

– Però la vas presentar a un certamen de novel·la juvenil, el Joaquim Ruyra...

Sí, és cert, però va ser per un motiu de tipus pràctic: la meua novel·la tenia cent i pocs fulls, i en la majoria de premis en demanaven dos-cents.

– I el vas guanyar.

Sí. I guanyar-lo va ser passar del silenci absolut a la realització, perquè es va editar la novel·la i va començar a haver-hi una bona recepció.

– El cas és que no vas quedar encasellada com a autora de literatura juvenil...

És veritat que hi podia haver hagut un encasellament perquè era una col·lecció juvenil; ara bé, en les primeres crítiques i comentaris ja es deia que era una novel·la poc juvenil: no hi havia ni aventura ni protagonistes joves.

– I quin va ser el punt de partida de Pedra de tartera?

Doncs van ser totes aquelles anècdotes que sentia explicar a casa i als voltants sobre la guerra. Tots

aquells comentaris no els vaig poder assimilar i em va quedar com un nus a dins. Crec que, anys després, amb la novel·la vaig aconseguir desfer-lo. I aquesta era la funció que jo li veia: volia ordenar aquella història que, tot i ser senzilla, sempre sentia explicar a trossos.

– Sempre t'empeny aquesta pulsio, a l'hora d'escriure?

Depèn. Normalment, és a partir d'un impuls que he de racionalitzar i que pot venir d'una realitat here-tada, com en el cas de *Pedra de tartera*, d'una experiència pròpia o d'una notícia del diari. Pot venir també de la reflexió.

– Varia d'una novel·la a una altra, el procés de creació?

No sempre és el mateix. De vegades m'he organitzat marcant unes possibles parts de l'argument; d'altres, m'ha vingut la força d'un protagonista a partir del qual he desenvolupat la història. D'altra banda, aquest protagonista pot coincidir o no amb la veu narrativa i, en el meu cas, molts cops ha coincidit.

– Com en el cas de la Conxa, la protagonista de Pedra de tartera...

Vaig triar la primera persona perquè imaginava que una dona que havia viscut tot allò m'ho explicava. Volia intentar captar com aquesta persona hauria pogut explicar aquests fets i què hauria pogut sentir. La primera persona va molt bé perquè és molt directa i clara, però també et posa dificultats perquè et falten molts elements. Per trobar les característiques de la Conxa, vaig partir d'una persona que coneixia; després me'n vaig anar allunyant. Necessitava ampliar la història i, en faltar-me'n molts elements, el personatge se m'anava definint cap a una banda diferent.

– Quina creus que és la clau de la seva bona acollida a les escoles?

Crec que és perquè és una novel·la breu que, d'una manera molt senzilla, explica uns fets històrics que es volen transmetre en un moment determinat de la formació dels alumnes.

– I aquests joves, t'han fet arribar la seva opinió?

I tant! És una obra que ha propiciat una reacció abundant. Hi ha hagut joves que s'hi han enllaçat a través de l'enamorament dels protagonistes, i d'altres han anat més enllà, però el que el lector copsa és que la novel·la parla d'una cosa molt actual: que hi ha guerres arreu i que produeixen situacions similars a la reraguarda, per exemple entre les dones.

– Així doncs, podries dir-nos quina significació creus que té aquesta novel·la dins la història de la nostra LIJ?

Realment, crec que no ho puc valorar... Potser, pel que he llegit, va desmentir una mica la teoria que els arguments per a joves havien de ser viscuts per joves.

– I per acabar, com és un dia de feina de Maria Barbal? És constant en l'escriptura?

Ha, ha! Més que constància hi ha voluntat de constància. El que intento és tenir unes hores, matinals sobretot, per dedicar-me a escriure, a estar al dia, a documentar-me.

